

• Donizetti: Marino Faliero

Operaritkaság a Deákban

Pál Tamás operaritkaságokat életre keltő sorozatában ma és szerdán este a Deák Ferenc Gimnáziumban koncertszerű előadásban mutatja be a Szegedi Nemzeti Színház társulata Donizetti elfeledett operáját, a Marino Falierót. A címszerepet Altorjay Tamás, a másik három főszerepet Réti Attila (Israele), Albert Tamás (Fernando) és Farkasréti Mária (Elena) énekl.

A Marino Falierót 1835. március 12-én Párizsban mutatták be a Théâtre des Italiens-ben, amely évtizedeken át az olasz operajátás fellegvárának számított. Bellini és Donizetti egymással versengve több darabot is komponált a színház számára. A Marino Faliero Bellini Puritánok című operájának versenytársaként született, még a szerepei is hasonló karakterűek. Pál Tamás úgy véli, Donizetti darabját a Puritánok árnyékában érdemtelennél felejtették el. Amikor tíz évvel ezelőtt a véletlenül kezébe került zongorakivonatot lejátszotta, annyira megtetszett neki, hogy elhatározta, egyszer mindenképp bemutatja.

Az opera cselekménye a XIV. század közepén játszódik. Marino Faliero a Velencei Köztársaság 55. dózséja volt, akit 1355-ben a Negyvenek Tanácsa döntése alapján lefejeztek. Vétkesnek találták önkényuralmi törekvésekben, melyekkel a köztársasági intézményeket akarta aláadni, azaz összeesküvést szőtt a Nagy Tanács és Tízec Tanácsa ellen. Velenceben, a Nagy Tanács Termében – ahol a falakon a dózsék képei sorakoznak –, ma is látható az a fekete drapéria, amit a Falierót megillető helyre festettek. Kivégzése előtt Faliero Velence egyik legnépszerűbb hadvezére

volt, aki a magyarok ellen is vezetett hadjáratokat. Velence és a Magyarország akkori vitát folytatott a dalmáciai városok feletti uralomról, ráadásul a velenceiek azt sem nézték jó szemmel, hogy Nagy Lajos igyekezett befolyását kiterjeszteni a nápolyi királyságra. Donizetti operája is azzal indul, hogy a kórus a dicsőséges Falieróról énekel, aki Zaránál a tengerbe szorította a magyar hadakat. De mint Donizettinél megszokhattuk, ebben a darabban sem csupán a történelmi szál fontos. Elena, Faliero felesége beleszeret a dózse unokaöccsébe, Fernandóba. Ezért egy Steno nevű patrícius kigúnyolja a dózsét, ráadásul a város falaira is felírja, hogy felesége házasságtörést követett el. Amikor Faliero panaszt tesz a Nagy Tanácsnál és a Tízec Tanácsánál, nevetségesen enyhé büntetéssel sújtják Stenót. Erre a dózse dühében összefog a plebejusokkal a patríciusok ellen. Az összeesküvés átlátszóan elbukik, Falierót lefejezik, Steno pedig párban megöli Fernandót. A kivégzés előtt Elena megvallja házasságtörését, mire Faliero megbocsát neki. A darab azzal zárul, hogy Elena végignézi a lefejezést és ájultan összeesik. A drámát, amiből Emmanuele Bidera librettója megszületett, ugyanaz a népszerű francia költő, Casimir Delavigne írta, akinek a Szicíliai vecsernye című darabja később Verdinek is ihletet adott.

A Marino Falierót a pesti Nemzeti Színház öt évvel a párizsi bemutató után 1840. április 25-én műsorára tűzte, ám a darabot azóta sem játszották magyar színpadon. A mostani szegedi bemutató világviznylatban is különlegességnek számít, ezt jelzi az is, hogy az Agora lemezkiadó CD-felvételt készített a koncertről.

Hollósi Zsolt

• A saját bevétel: harminc százalék

Ipari kutatások a gyógyszerészskaron

Laboratórium a SZOTE Gyógyszer-technológiai Intézetében. A bevételekből új műszerekre is telik.

(Fotó: Schmidt Andrea)

Több évtizedes múltira tekintenek vissza azok a szegedi orvostudományi egyetem és gyógyszergyártók közötti kutatási együttműködések, amelyek egyre nagyobb arányban növelik a felkutatási intézmény bevételeit. Egy-egy megbízásért több millió forintot is fizetnek a cégek.

– Jó lenne, ha több lenne, de ennyivel is elégedettek vagyunk – állapítja meg dr. Erős István, a SZOTE Gyógyszerésztudományi Karának dékánja azokról a gyógyszeripari cégek által adott kutatási megbízásokról, amelyekkel az intézmény igyekszik kiegészíteni az oktatási munkát épphogy fedezni képes központi költségvetési támogatást. A dékán szerint jó aránynak számít, ha egy felsőoktatási intézmény a normatíva harminc százalékának megfelelő saját bevételre képes szert tenni. A

SZOTE egyik intézete, az Erős István által vezetett gyógyszer-technológiai intézet és a gyógyszergyártók közötti kutatási együttműködés kezdte az ötvenes évek végére, a hatvanas évek elejére tehető. Azóta persze, átalakult a gyógyszeripar cégpalettája, és a gyárak döntően külföldi kézbe kerültek. – Amíg állami tulajdonban voltak a gyógyszergyárak, addig nagyvonalúbban fizettek, a mostani külföldi tulajdonosok azonban visszafogták a hazai kutató-fejlesztő munkát, és jobban megnézik, mire adnak pénzt, továbbá az elvárásaik is nagyobbak – mutat rá a korábbi és a mai szemlélet közötti különbségre a professzor.

A gyógyszer-technológiai intézetben alapvetően azzal foglalkoznak, hogyan lehet egy hatóanyagból gyógyszerformát tervezni, előállítani és gyártani. A különböző megoldások egy részét a gyógyszeriparral való együttműkö-

désben dolgozták ki. Korábban jó kapcsolatokat ápoltak az egykori Kőbányai Gyógyszergyárral, de annak privatizációja és Richter Gedeon Rt.-vé alakulása óta az együttműködés szünetel. Közös kutatási programokban vesznek részt ma is az Egis és a Biogal gyógyszergyárakkal, továbbá az oltóanyagot termelő Humán Rt.-vel, és az injekciókészítmények, szemcseppek és más készítmények kidolgozására megbízást adó Humán Pharma nevű céggel. A gyógyszergyárak mellett az intézet részt vesz olyan gyógyászati és kozmetikai vazelin minőségfejlesztésében, amelyeket a nyírbogdányi Mol-üzemben állítanak elő. Az együttműködés mindkét fél számára előnyös: az egyetem műszereit és a tudósok szürkeálmóját felhasználva a gyártók olcsóbban el tudják végezni a kísérletekhez szükséges vizsgálatokat, az egyetem pedig növeli bevételeit.

A kutatások időigényességétől függően egy-egy megbízásért általában egymilliótól nyolcmillió forintig terjedő összeget fizetnek a gyógyszergyártók. A pénz egy része az egyetem költségvetésébe folyik be, másik részét új műszerek beszerzésére, szakkönyvekre, folyóiratok megrendelésére és az oktatók külföldi kongresszusokon való részvételére fordítják.

Az egy vagy akár több évre szóló megbízásokat szigorú ellenőrzés mellett vállalhatja el a gyógyszer-technológiai intézet, és a kutatók ezekkel a feladatokkal hivatatosan csak munkaidő után foglalkozhatnak. A megbízásokról szóló szerződéseket egy egyetemi ellenőrző bizottság engedélyezi, és ugyanez a testület megvizsgálja a feladat megoldását követően a megbízó számára készített zárójelentés alapján, hogy a munkát a szerződésnek megfelelően hajtották-e végre.

Hegedűs Szabolcs

• Ebben is világelsők vagyunk...

Konferencia a szájüregi daganatokról

Közel két évtizedes hagyomány, hogy a SZOTE Fogászati és Szájsebészeti Klinikájában májusonként visszahívja egykori diákjait tudományos konferenciára, ami egyben alkalmat ad a hajdani aludikusok és medikák baráti találkozására. Évről évre 3-400-an tisztelik meg diplomaad intézményüket, az ország különböző területeire „vetődött” és ott dolgozó fogorvosok, s jönnék, az itt végzetek közül, a határon túl élők is.

A szokásos májusi szegedi fogorvos-találkozón az éppen aktuális fogászati, szájsebészeti témákról, valamint a legújabb kutatási vizsgálati eredményekről számolnak be egyes külföldi és hazai előadók, kollégáik tájékoztatására. A Hotel Forrásban szombaton találkoztak az egykori SZOTE-s fogorvosokhallgatók. Az idei tudományos tanácskozás két felkért előadója, a SZOTE Fogászati és Szájsebészeti Klinikájának tanára, dr. Gorzó István és dr.

Sonkodi István, akik lapunk kérésére rövid tájékoztatást adtak a fogorvos-konferencián elhangzott kutatási eredményeikről, amelyek azért is tarthatnak közérdeklődésre számot, mert igen sok embert érintő betegségekkel kapcsolatosak.

Dr. Sonkodi István évek óta kutatja a különböző belső szervi és a szájnyálkahártya betegségek közötti kölcsönhatást. Amint mondja: számos kór először a szájüregben jelentkezik és kezdődik, s ezek hoznak létre szövődeményt, betegséget a belső szervekben. Példaként említi, amikor egy súlyos bakteriális fekély a szájüregből a véreken útján megtámadhatja a vesét, vagy a szívet. A kölcsönhatás fordítva is igaz, amikor a belső szervek betegségei jelentkeznek a szájnyálkahártyán. Számos esetben előfordul, hogy a leukémia első tünete a szájüregben kezdődnek, ilyenkor a fogorvosok felelősségét növeli, hogy a beteget szakintézetbe irányítsák.

A szájüregben keletkezett daganatok is adhatnak áttekintést a különböző belső szer-

vekre, s ez fordítva is igaz. A témának az ad különös aktualitást, hogy az elmúlt évben Magyarország világelső volt a rosszindulatú szájüregi daganatok okozta halálozásban. Évente 3-4 ezer új szájrákos beteget fedeznek fel, többségük férfi, de az utóbbi időben a nők körében egyre gyakoribb. Sonkodi doktor tapasztalata szerint elképesztő az emberek nemtörődősége, hiszen sok páciense huzamos ideig hordoz hatalmasra nőtt daganatot a szájában, amikor végre orvoshoz fordul. Rend szerint azzal magyarázzák az időhúzást, hogy a duzzanat nem fájt, nem vérzett, s úgy gondolták, magától elmúlik. A késlekedés azonban az életükbe kerülhet, mert a később felfedezett szájüregi daganatok jóval kisebb eséllyel gyógyíthatók, mint a korai stádiumban diagnosztizáltak. Ha a fogorvos az úgynevezett rákmegelőző állapotot felismeri, akkor a betegség meggyógyítható, ha a korai stádiumban fedezi fel a rákot, akkor például az ajakdaganat több mint 90 százalékos eséllyel orvosolható. Ehhez két dolog

szükséges, a fogorvosok felkészültsége a tünetek felismerésre, s az, hogy az ember rendszeresen járjanak fogorvoshoz, legalább az ingyenes szájüregi szűrésre.

A laikusok számára meglepő összefüggések kutatásával foglalkozik munkatársával, s e témáról tart előadást dr. Gorzó István. Nevezetesen: a fogagybetegségek és a szívinfarktus közötti kapcsolatról. Eddigi vizsgálatok azt mutatták, hogy a fogagybetegség rendszerint megelőzi a szívinfarktust, illetve a súlyos fokú fogagybetegségben szenvedőnek nagyobb az esélye az infarktusra. A magyarázat abban rejlik, hogy a szájüregben bekövetkezett kóros elváltozások hatnak a szívköszorúerekre. Az összefüggés azzal is magyarázható, hogy ugyanazok a tényezők hajlamosítanak a szív-érrendszeri, mint amelyek a fogagybetegségekre. A sok esetben évek óta tünetmentes fogagybetegség szerepet játszhat a szélütésben, az inzulinfüggő cukorbetegség súlyosbodásában és a koraszülésben.

Kalocsai Katalin

sorokban

Durkó-emléktábla

• Munkatársunktól
Durkó Zsolt zeneszerző emléktábláját avatja fel május 10-én 18 órakor a komponista szegedi szülőházánál a város nevében dr. Ványai Éva alpolgármester. A Erkel-, Bartók- és Kossuth-díjas zeneszerző munkásságáról és zenetörténeti jelentőségéről Hollós Máté Erkel-díjas zeneszerző, a Vánus István Társaság elnöke mond beszédet.

Jubileumi hangverseny

• Munkatársunktól
Fennállásának 15. évfordulója alkalmából ad hangversenyt ma este 7 órakor a Juhász Gyula Művelődési Központban a Szegedi Liszt Ferenc Kamarakórus. Az ünnepi műsorban Lodovico da Viadana, A. Bruckner, C. Franck, Liszt Ferenc, P. Csajkovszkij, Kodály Zoltán, F. Seibert, Orlando di Lasso, J. C. G. Loewe, G. Seidl, G. B. Pergolesi; W. Whallies, Bárdos Lajos és Sugár Rezső művei hangzanak el; vezényel: Illés Mihály.

Konferencia - környezetünkről

• Munkatársunktól
Háromnapos magyar-izraeli nemzetközi konferenciát rendeznek hétfőtől szerdáig a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Biológiai Kutató Központjában, a Temesvári körút 62. szám alatt. A ma tíz órakor kezdődő szakmai találkozó témája a növények és a környezeti hatások, amiről több mint harminc angol nyelvű előadást hallgathatnak meg az érdeklődők.

Három sors

• Munkatársunktól
„Illanó szavak, tovatűnő dallamok” címmel három előadóművész: *Natasa Gorbunova* hárfaművész, *Dobos Kati* színművész és *Vizolyi Livia* fagottművész mutatkozik be ma este 7 órakor a Szög-Art Galériában.

Közéleti Kávéház

• Munkatársunktól
„Ne ábrándozz orgonáról” címmel *Ürmös Ilona* dalénekes mutatkozik be május 10-én 18 órakor a Virág cukrászdában a Közéleti Kávéház rendezvénysorozatának keretében. Az est során közreműködnek: *Gyimesi Kálmán* operaénekes, *Miskei Róza* és *Fejes Sándor* nótáénekesek, valamint dr. Kiss Ernő zenetanár. A műsor házigazdája dr. Varjúné Tarnai Lenke lesz.

Ságváris siker

• Munkatársunktól
Harmadik helyezést ért el a „Polgár a demokráciában” országos középiskolai tanulmányi versenyen a JATE Ságvári Endre Gyakorló Gimnáziumának harmadik osztályos csapata. A Civitas Egyesület által szervezett vetélkedő országos döntőjébe a 250 nevező csapat közül 14-en jutottak tovább. A dobogós szegedi csapat tagjai: *Horváth Balázs*, *Hrabovszky Gábor*, *Telegdy Gergely* és *Vincze Dalma*, felkészítő tanáruk: *Fazekas Zoltán*.

csörög a Pannon GSM

Kedves olvasóink! Közérdekű problémákat, észrevételeket, tapasztalataikat ezen a héten Szabó C. Szilárd újságíró munkatársunkkal oszthatják meg, aki munkanapokon reggel 8 és 10 óra között, vasárnap 14 és 15 óra között hívható a 06-20-9432-663-as rádiótelefon-számon. Elveszett tárgyaikat kereső, illetve talált tárgyakat visszaadni szándékozó olvasóink ingyenes hirdetésben tehetik közzé mondandójukat. Hirdetésfelvétel: 8 és 18 óra között a 06-80-820-220-as zöld számon, illetve személyesen a Sajtóházban és hirdetőirodáinkban.

Adóvisszatérítés. Purgelné Kolozsi Beáta március 20-án adta be 1998. évi adóbevallását, de mostanában nem kapta vissza az APEH-től a visszatérítendő adót. A gyűjtés után május elejétől kezdett újra dolgozni, arra a hétézer forintra is szüksége lenne, ami az adójából törvényesen visszajár. Amikor az APEH-nél érdeklődött, azt felelték, legyen türelmes, majd a késedelmi kamatokkal együtt megkapja a pénzt. De mikor? – kérde olvasóink.

Gaz. T. J.-né azt kérdezi az illetékesektől, hogy miért nem vágják le soha a gázt a Szőregi u. 1. és 15. szám közötti útszakaszon is, ami-

